

Metsa salaelu

Õpi tundma puude, loomade ja seente sõprust

Teksti kirjutanud Klára Holík,

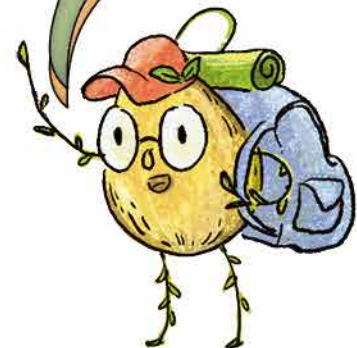
Ivi Niesner, Jana Sedláčková

Pildid joonistanud Katarina Kratochvilová

Inglise keelest tõlkinud Jane Laumets

Tere!

Mina olen väike
pärnaseeme ja
ma juhendan sind
metsaretkel.

Kust tulevad seemned? ----- 2

Puud – planeedi kopsud ----- 6

Kuidas puud üksteisega sõbraks saavad? ----- 8

Tuulekaitse ----- 12

Metsad liikvel ----- 14

Mis tunne on, kui su naaber on seen? ----- 17

Kuidas puud sipelgatega läbi saavad? ----- 21

Oi, parasiidid! ----- 25

Oi, (seekord loomade) parasiidid! ----- 28

Salapärane riik puujuurte vahel ----- 32

Miks langevad lehed sügisel maha? ----- 36

Kuidas hundid metsa ära päästsid ----- 39

Mitte kõik metsad pole ühesugused: metsade tüübid ----- 42

Metsa veeringlus ----- 46

Troopilised vihmametsad ----- 48

Kas tule koht on metsas? ----- 52

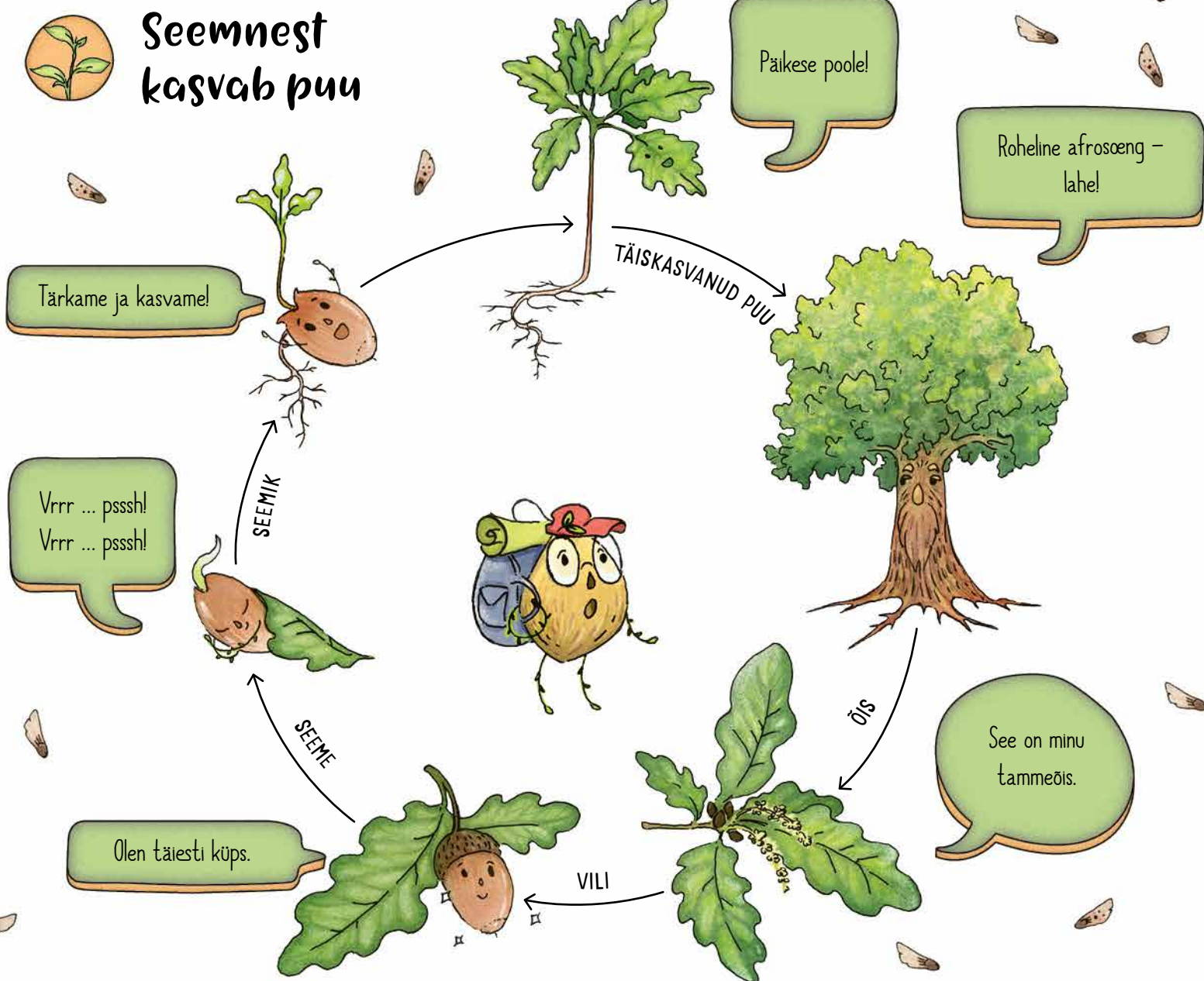
Kes elab soos? ----- 54

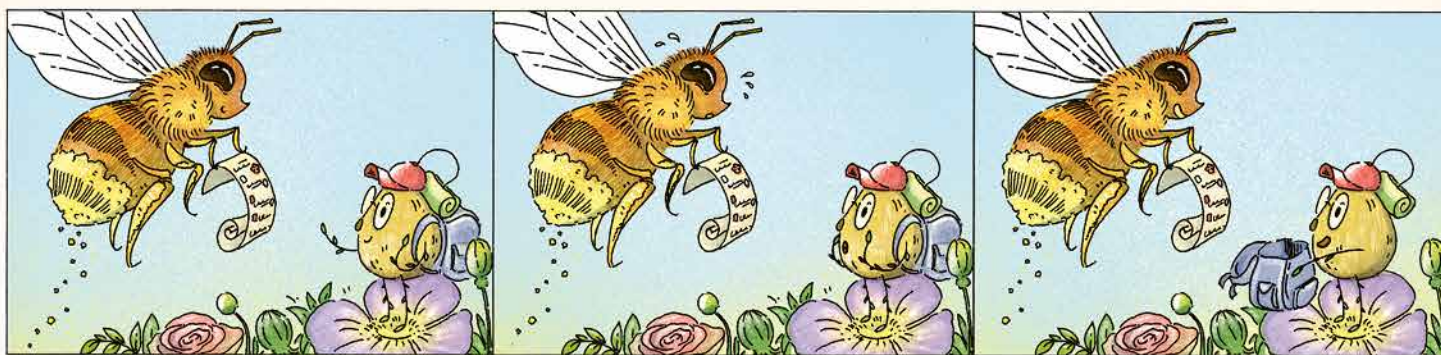
Milleks on inimestel vaja puitu? ----- 57

Metsal külas ----- 60

Kust tulevad seemned?

Nad on väikesed, aga väga tähtsad. Kes? Muidugi mesilased! Ilma nende usinate pisiolenditeta ei näeks päevalgust ükski seeme ehk uue puu või muu taime embrüo. Ja küll on hea, et nad ei tee seda tähtsat tööd ükski!

Kuhu sa lendad, mesilane?

Kellukaid tolmeldama!

Küll on palju õietolmu!

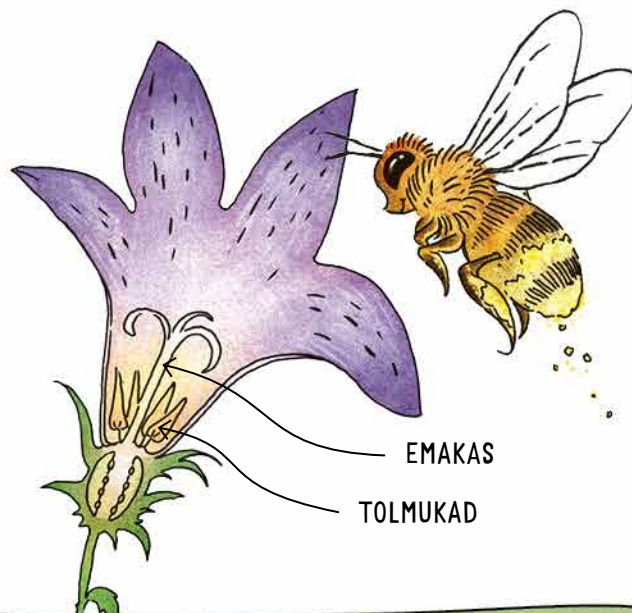
Ma kannan õietolmu tolmukatelt emakani. Ainult 889 õit veel!

Ma võin seljakotti laenata, kui tahad.

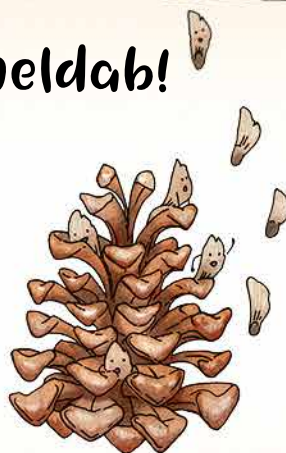
Kas mesilane vajab õietolmu jaoks seljakotti?

Muidugi mitte! Mesilane ei vaja seljakotti, sest tema tagajalgadel on süvendid, kus ta kogutud õietolmu hoiab. Ent need on tillukesed, nii et mesilane peab tegema mitu väljalendu, et koguda võimalikult palju õietolmu ja **tolmeldada** nii palju taimi, kui jaksab. See on väga tähtis töö! Muidu ei kasvataks tolmeldamata õied vilju, pähkleid ega käbisid, mis kaitsevad väikseid **seemneid**. Mesilased jätavad osa õietolmust ... isiklikuks otstarbeks, ütleme nii. Nad valmistavad sellest oma järglastele ja mesilasemale toitvat toitepiima.

Arva ära, kes meid tolmeldab!

Mõni taim oskab end ise oma õietolmuga tolmeldada - teda kutsutakse **isetolmlejak**s. Teisi, sealhulgas paljusid okaspuid, aga ka kreeka pähkleid ja sarapuupähkleid tolmeldab **tuul**. Osa taimi aitab **vesi**. Kuid ülejäänud vajavad tolmeldamiseks looma-

Juhhei, me lendame!

riigist abilisi - **tolmeldajaid**. Kas teadsid, et troopilise vihmametsa lopsakat rohelist tolmeldavad peaaegu täies ulatuses **mitmesugused loomad**, kes elavad puuladvus ja alusmetsas?

1. Mesilane. Meil, mesilastel, on palju tööd! Me külastame ühel lennul ligi sadat õit. Igaüks meist teeb mitu väljalendu päevas, nii et selleks ajaks, kui päike loojub, oleme võibolla tuhat õit tolmeldanud.

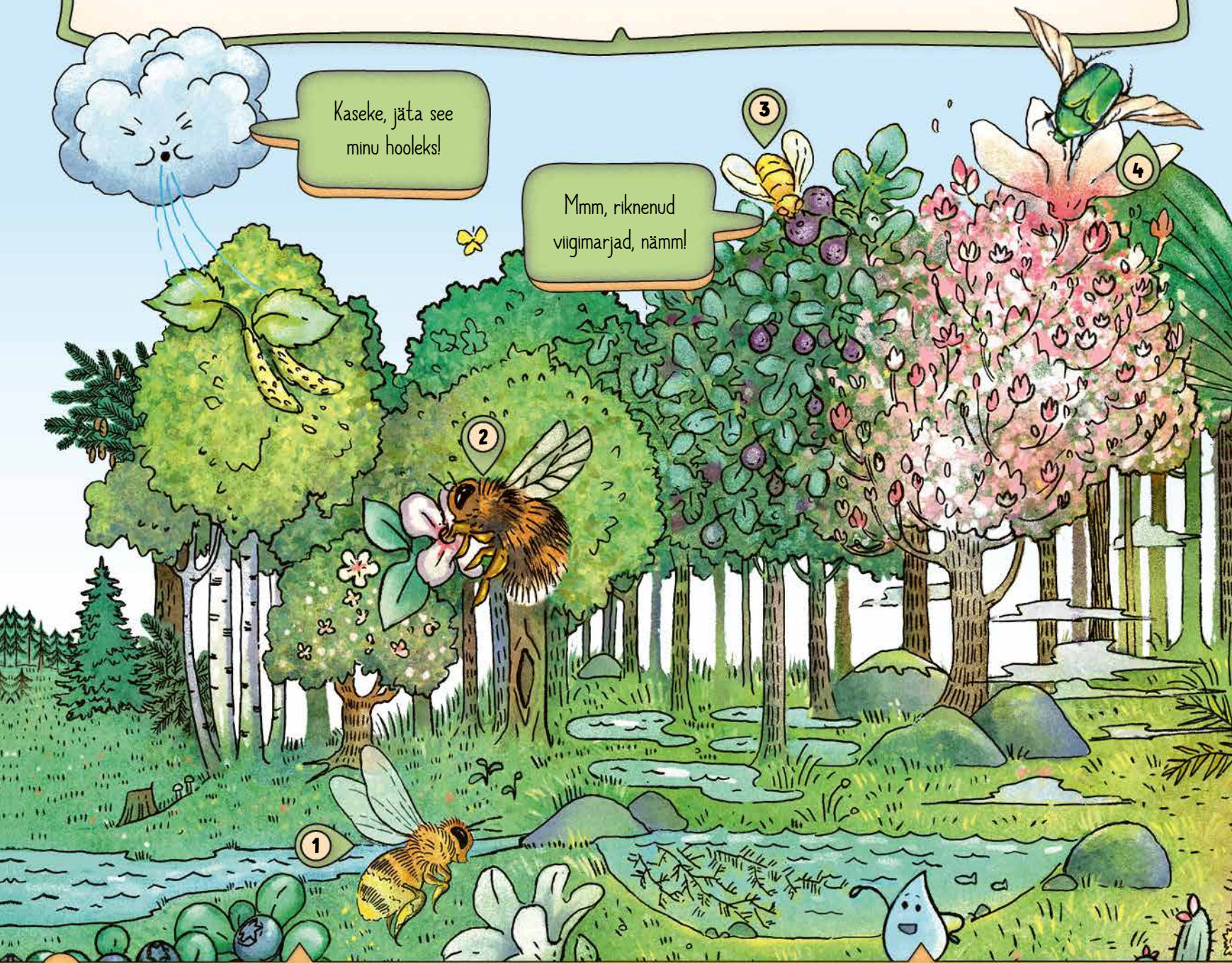
2. Kimalane. Mul pole madala temperatuuri vastu midagi, nii et saan varakevadel tolmeldama asuda. Mmm, näiteks see mets-õunapuu lõhnab taevalikult!

3. Äädikakärbes. Kas tunned ka lõhna? Midagi käärib ... Sellest ei tohi küll ilma jääda! Mulle meeldib kääriava puuvilja, eriti viigimarjade, õunte ja ananasside lõhn.

4. Kuldpõrnikas. Meile, putukatele, meeldivad suured avali õied, kus on palju õietolmu nagu sellel magnoolial. Me levitame õietolmu ja saame vastutasuks kõhu täis pugida.

5. Kirileemur ehk vaari. Ma võin maailma suurima tolmeldajana kõigi nende tillukeste tegelaste seas kohatuna tunduda, aga usu või ära usu - ma oskan sama hästi tolmeldada kui nemad. Lõppude lõpuks keerleb ju kogu minu elu ümber madagaskari ränduripuu õietolmu levitamise ja tema nektari joomise.

6. Nahkhiir *Musonycteris harrisoni*. Mina olen kohastunud banaanitaimedest ja kaktustest toitumiseks. Ma limpsin igal

Kaseke, jätka see minu hooleks!

Mmm, riknenud viigimarjad, nämm!

Mis tunne on, kui su naaber on seen?

Kas oled kunagi märganud, kui hästi seened puude läheduses kasvavad? Ja puud seente juuresolekul? Miks see nii on? Mis selle taga peitub? Kas see on järjekordne võlutrikk kummalise nimega sümbioos?

Meie, seened, pärineme omapärasest riigist, mis jääb taimede ja loomade vahele. Nagu näed, siis meie paljuneme eoste abil.

Me kuulume Maa vanemate organismide sekka ja võime elada väga vanaks!

1. Tuletael
2. Mesi-külmaseen
3. Punane kärbseseen
4. Pruun sametpuravik
5. Kukeseen

Mina kasvan puujuurte kõrval nagu üks korralik külmaseen kunagi ja võtan nende käest vahel natuke toitained. Aga ainult harva, ausõna!